

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Přirůstání (akrescence) uvolněného dědického podílu závětního dědice

Komu připadne podíl na pozůstalosti, který měl připadnout dědici ze závěti, jenž nedědí?

Svobodná, bezdětná, samostatně žijící zůstavitelka, jejíž rodiče zemřeli dříve, stejně jako jediný její sourozenec, pořídila dne 6. 6. 2006 vlastnoruční závěť o veškerém svém majetku, který rozdělila závětním dědicům tak, že „svůj dům s přilehlým sadem a veškerým vnitřním zařízením odkazuje svojí sestřence M. K. a jejím synům J. (K.) a I. (K.) s prosbou, aby vždy zůstal v majetku jejich rodu“, že „svůj družstevní byt odkazuje včetně veškerého zařízení manželům M. H. a J. H. s prosbou, aby knihy a obrazy, které neponechají pro sebe a svoje děti, věnovali Obecní knihovně ve V.“ a že „jim také odkazuje i ostatní majetek, který v době smrti bude vlastnit“. Povolání dědici M. K. a I. K. však zemřeli ještě dříve než zůstavitelka, a to dne 1. 1. 2009 a dne 17. 2. 2013. Sama zůstavitelka zemřela dne 20. 10. 2014, a proto již dědické řízení probíhalo podle pravidel nového občanského zákoníku, neboť podle jeho ust. § 3069 se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele.

Pozůstalí, přicházející v úvahu jako dědici, se dostali do sporu, komu připadne, kdo získá majetek, který měli získat tzv. předemřelí závětní dědici, kteří se dědictví nedožili. Zda tedy celý dům se sadem získá J. K., který jediný se určeného dědictví dožil, anebo zda na něm budou mít vlastnický podíl i další závětní dědici M. H. a J. H., anebo připadne dědici ze zákona. Jako jediná dědička ze zákona III. dědické třídy totiž přicházela v úvahu neteř. J. T., která je jediným potomkem zesnulého bratra zůstavitelky M. M.

Případ posuzoval Nejvyšší soud ČR, který tak řešil ve svém usnesení spis. zn. 21 Cdo 1843/2016, ze dne 30. 3. 2017, právní otázku přirůstání uvolněného dědického podílu závětního dědice (a to k podílům ostatních závětních dědiců za situace, kdy jsou všichni tito dědicové povoláni k dědictví určité věci z pozůstalosti) a podal autoritativní výklad příslušných ustanovení nového občanského zákoníku.

Nová právní úprava se liší od zrušené předchozí

Podle ust. § 1504 nového občanského zákoníku (o. z.) se podíl dědice, který nedědí a nemá náhradníka, uvolní a přiroste poměrně k podílům ostatních povolaných dědiců jen tehdy, jsou-li všichni dědicové povoláni k dědictví buď rovným dílem, nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení. Podle ust. § 1505 odst. 1 o. z. právo na přírůstek nemá ten, komu byl zůstaven určitý dědický podíl. Jsou-li někteří dědici povoláni s podílem a další bez takového určení, přiroste uvolněný podíl těm, kteří jsou povoláni bez podílu (ust. § 1505 odst. 2 o. z.). Podle ust. § 1506 o. z. s uvolněným dědickým podílem přecházejí na toho, komu přiroste, omezení s ním spojená, ledaže zůstavitel projevil vůli, že se tato omezení vztahují jediné k osobě povolaného dědice, anebo plyne-li to z povahy věci. O. z. tedy upravuje nově - na rozdíl od zrušeného předchozího občanského zákoníku, který nepřipouštěl přirůstání uvolněného podílu mezi závětními dědici - pravidla pro akrescenci (přirůstání) podílu závětního dědice, který nedědí, ve prospěch ostatních dědiců ze závěti. Tato úprava je projevem posilování postavení závěti a vůle zůstavitele, a proto omezuje přirůstání dědických podílů dědicům zákonným.

Záleží, zda se závěť týká či netýká celé pozůstalosti a jak je určen podíl testamentárního dědice

K přirůstání (akrescenci) dědických podílů dochází pouze tehdy, když zůstavitel v závěti porídí o celé své pozůstalosti, avšak některý z povolaných dědiců nedědí (zemře dříve než zůstavitel, dědictví se zřekne, odmítne jej, stane se dědicky nezpůsobilým). Pokud zůstavitel neporídí o celé pozůstalosti, řeší se situace podle ust. § 1499 o. z., příp. podle ust. § 1500 odst. 2 o. z. tak, že zbylá část pozůstalosti připadne zákonným dědicům.

Uvolněný podíl závětního dědice, který nedědí a kterému zůstavitel neustanovil náhradníka (podle ust. § 1507 a násl. o. z.) nebo svěřenského nástupce (podle ust. § 1512 a násl. o. z.), přiroste poměrně k podílům ostatních závětních dědiců jen tehdy, jestliže jsou povoláni k dědictví rovným dílem nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení. Z dikce ust. § 1500 odst. 1 a ust. § 1504 o. z. lze dovodit, že dědice povolané k dědictví rovným dílem nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení je třeba považovat za dědice povolané bez určení podílů. Je přitom zapotřebí rozlišovat, zda zůstavitel povolá dědice např. slovy „stejným dílem“ nebo „každého k jedné čtvrtině pozůstalosti“. V prvním případě půjde o dědice povolané k dědění všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení, resp. bez určení podílu, zatímco ve druhém případě bude podíl každého závětního dědice roven 1/4 pozůstalosti (ani více ani méně) a akrescence (přirůstání závětním dědicům) tak bude vyloučena (na rozdíl od prvního případu), neboť se vychází z toho, že takto povolaným dědicům chtěl zůstavitel zanechat jen to, co jim přiznal, a nic víc. Určitým dědickým podílem závětního dědice je přitom podíl vyměřený nejen zlomkem, ale i procentem z celé pozůstalosti, příp. určitou věcí z majetku zůstavitele. Uvolní-li se za takové situace podíl závětního dědice, nepřiroste ostatním závětním dědicům, nýbrž připadne dědicům ze zákona. Jsou-li pak k dědění po zůstaviteli povoláni jak závětní dědicové s určeným podílem, tak závětní dědicové bez určeného podílu [např. tak, že jednomu dědici připadne z pozůstalosti 1/4 a o zbyvající pozůstalost se ostatní dědici podělí stejným dílem], přiroste uvolněný podíl jen těm povolaným bez určení podílu. Právní následky akrescence spočívají v tom, že uvolněný podíl - není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele - přibývá dědicům povolaným bez určení podílů tak, že jejich původní podíly se zvětší, přičemž však zůstane zachován jejich původní poměr (k sobě navzájem). Společně s uvolněným podílem přechází na nabyvatele také omezení s podílem spojená (odkazy, podmínky, doložení času a příkazy, která zůstavitel může v závěti či dovětku uložit dědici nebo odkazovníkovi).

Řešení sporu

Vzhledem k tomu, že předemřelí závětní dědicové M. K. a I. K. nedědí, vyvstala otázka osudu jejich uvolněného podílu. Zůstavitelka porádila závěti o celé své pozůstalosti, přičemž dědictvím ve smyslu pozůstalosti ve vztahu k dědicům rodiny K. je v posuzovaném případě konkrétní věc (dům s přilehlým sadem a veškerým vnitřním zařízením), k níž byli tito závětní dědicové povoláni bez výslovného určení podílu, tj. rovným dílem (ust. § 1500 odst. 1 o. z.). Nejvyšší soud je proto názoru, že v tomto případě již samotná dikce ust. § 1504 o. z. nebrání závěru, podle něž zůstavitelka přidělením konkrétní věci více závětním dědicům společně neurčila jejich podíly, a proto nedědí-li některý z nich, nezaujmají jeho místo zákonní dědicové. S ohledem na to a zvláště tehdy, kdy je z poslední vůle zřejmé, že zůstavitelka vyjádřila prosbu, aby dům vždy zůstal v majetku rodu K., lze dovodit, že nastává akrescence (přirůstání) uvolněných dědických podílů dědiců, kteří nedědí, zbyvajícímu dědici - tedy J. K. společně s nimi závěti povolanému k téže věci, a že předchází zákonné posloupnosti svědčící dědičce J. T.

Terezie Nývltová Vojáčková

Další články:

- [Změny zápisu zástavního práva do katastru nemovitostí už nejsou tabu. ČÚZK mění dlouholetou praxi](#)
- [Právním účinkem služebnosti poživacího práva je vstup poživatele do právního postavení pronajímatele dle dříve uzavřené nájemní smlouvy](#)
- [Nenápadná novela SŘS s velkým potenciálem: urychlí změny ve správním soudnictví výstavbu?](#)
- [Ochranné pásmo energetického zařízení a ochrana dotčených vlastníků](#)
- [Výše jistoty dle § 75b o. s. ř. při více účastnících a kumulaci nároků: nejasnosti, výklad, praxe](#)
- [Zákon o podpoře bydlení, aneb nové systémové řešení bytové nouze](#)
- [Specifika práv z vadného plnění při koupi podílů a akcií](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 19.: Zákon o jednotném měsíčním hlášení zaměstnavatele](#)
- [Přinese tzv. rozvodová novela skutečně zklidnění emocí ve sporech o péči o dítě?](#)
- [Posuzování manželství v cizineckém právu aneb správní úvaha o třech významech](#)
- [Informativní veřejné aplikace versus soukromé justiční databáze](#)